

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و ...
سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۲۱۱/۹۱۲۲ رده بندی کنگره: ب ۵۶/۶۷۲۲

بررسی علل زمینه ساز کجروی های اجتماعی

با مذاقه در راه های پیشگیری از جرم در جوامع اسلامی

سیدمصطفی حسینی

دانشجوی مقطع دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

چکیده

مسئله کجروی های اجتماعی علی الخصوص در بین جوانان و نوجوانان یکی از مسائل مهم و کلیدی می باشد که متأسفانه طی سال های اخیر بسبب بسیاری از خانواده ها را دچار مشکلات تبعی دیگر همچون گرفتاری جوانان در دام اعتیاد و طلاق و فروپاشی خانواده ها شده است. هدف اصلی این مقاله بررسی و شناخت علل و عوامل زمینه ساز کجروی های اجتماعی در جامعه می باشد سپس در پایان راه های پیشگیری از جزم و انحرافات و همچنین کجروی های اجتماعی و اخلاقی را مورد اشاره قرار خواهیم داد. چراکه باید توجه داشت پیشگیری از انحرافات اجتماعی یکی از راهکارهایی است که در بخش نظارت و کنترل اجتماعی کج رفتاری مطرح می شود و نقش اساسی در آن حوزه ایفا می کند. پیشگیری از آسیب های اجتماعی به منظور بهسازی محیط زندگی جمعی و خانوادگی. از آنجا که پیشگیری همواره، ساده تر، عملی تر، و کم هزینه تر از درمان است دارای اهمیت بسیار می باشد. نهایتاً کج رفتاری و انحرافات اجتماعی در عین حال یک پدیده نادر یا موقتی که به طور ناگهانی جامعه را مبتلا سازد نبوده بلکه فرآورده محتوم و بعضاً سازنده زندگی اجتماعی است.

واژگان کلیدی: انحرافات اجتماعی، کجروی، جرم، بزه، مجرم، بزهکار، پیشگیری از جرم.

بخش اول: کلیات

رفتار انحرافی به مفهوم رفتاری است که به طریقی با انتظارات مشترک رفتاری یک گروه خاص سازگاری نداشته و اعضای جامعه آن را ناپسند و نادرست بدانند. ملاک و معیار جامعه برای اطلاق واژه منحرف یا کجرو به فرد، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است. موضوع مربوط به آسیب‌های اجتماعی و کجروی‌هایی که در این راستا وجود دارد از دیرباز در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه نیازمندیها، محرومیت‌های ناشی از عدم امکان برآورده شدن خواسته‌ها و نیازهای زندگی موجب گسترش شدید و دامنه‌دار فساد، عصبانیت، تبه‌کاری، سرگردانی، دزدی و انحراف جنسی و دیگر آسیب‌ها شده است. جامعه شبیه جنگل است و امکان دارد که انواعی از حیوانات در یک جنگل زندگی کنند، همین‌طور احتمال دارد که آدم‌های خوب و بد در یک جامعه نفس بکشند. این چیزی است که صددرصدی وجود دارد و نمی‌توان آن را انکار کرد. به هر حال، همین تفاوت‌انگاری‌ها باعث زایش تضادهای جدی میان طبقات اجتماعی می‌شود و انسان‌ها را از یک‌دیگر متمایز می‌سازد. بنابراین، طبقات اجتماعی و گروه‌های بالادست و فرودست عرض اندام می‌کنند. در این موقع شاید سرمایه‌داران بر فقرا و کارگران سلطه روا دارند و مردم غریب را تحت استعمار بگیرند. اگر به نظریه کوهن مبنی بر این که تمام پدیده‌ها اگر از حد معمول خود بگذرند، در واقع به انحرافات تبدیل می‌شوند، توجه صورت گیرد، این موضوع آشکار می‌گردد که تقلب کردن و کارهای غیرانسانی دیگری مثل جنایت، دزدی، فساد، بزه‌کاری، تجاوز، رفتن زیر بار اعمال استثمارگرانه سرمایه‌داران و... همه انحرافات اجتماعی را به‌بار می‌آورند و انجام دادن این اعمال در قطار انحرافات قرار می‌گیرد. ظلم کردن و ضرر رساندن به کسی، در واقع عامل بسترسازی برای بروز انحرافات اجتماعی است و همین‌طور بزه‌کاری در ذات خود، از آدم‌ها سلب انسانیت می‌کند و سند بردگی‌شان را برای زورمندان به امضا می‌رساند. این‌ها مسائلی هستند که انحرافات اجتماعی را تشدید کرده و منجر به ایجاد شکاف‌های عمیقی در میان اعضای جامعه می‌گردند؛ چیزی که سرانجام به متلاشی شدن جامعه می‌انجامد.

باید به خاطر داشت که کج‌روی به معنای اطاعت از قوانینی که آزادی و حق زندگی را سلب کند، نیست، بلکه غرق نشدن در این‌گونه قوانین استثمارگر است. در مواردی قوانین هم آدم‌ها را تحت استعمار قرار می‌دهند و زندگی‌شان را با دشواری‌های بسیاری مواجه می‌سازند. مثل سرمایه‌داران، کارگران را به مورد

بخش دوم: معیارها و ملاک های کجروی و انحرافات اجتماعی بین جوانان

۱. ملاک آماری: از جمله ملاک های تشخیص رفتار نابهنجار، روش توزیع فراوانی خصوصیات متوسط است که انحراف از آن، غیر عادی بودن را نشان می دهد. کسانی که بیرون از حد وسط قرار دارند، افراد نابهنجار تلقی می شوند و رفتار آنان رفتاری غیرنرمال و انحرافی تلقی می شود. برای مثال، از نظر آماری وقتی گفته می شود که لباسی مُد شده، یعنی بیشتر افراد جامعه آن را می پوشند. بنابراین، صفتی که بیشتر افراد جامعه نپذیرند، خارج از هنجار تلقی شده و غیر طبیعی و نابهنجار تلقی می شود.

۲. ملاک اجتماعی: انسان موجودی اجتماعی است که باید در قالب الگوهای فرهنگی و اجتماعی زندگی کند. اینکه تا چه حد رفتار فرد با هنجارها، سبک‌ها و انتظارات جامعه و با نهاد و سازمان خاص، مغایرت

دارد و جامعه چگونه درباره آن قضاوت می کند، معیار دیگری برای تشخیص رفتار نابهنجار و بهنجار است. یعنی رفتاری که مورد قبول افراد نباشد و مثلاً با پوشیدن لباس خاصی از سوی افراد جامعه با عکس العمل آنان مواجه شویم، این گونه رفتارها نابهنجار تلقی می شود. البته، این معیار هم در همه جوامع امری نسبی است.

۳. ملاک فردی: از جمله ملاک های تشخیص رفتار نابهنجار، میزان و شدت ناراحتی است که فرد احساس می کند. یعنی اگر این رفتار خاص، با ارزش ها و هنجارهای اجتماعی سازمان خاصی مثلاً فرهنگیان و یا کل افراد جامعه ناسازگار باشد، یعنی به سازگاری فرد لطمه بزند و با عکس العمل افراد آن جامعه یا آن نهاد مواجه گردد، چنین رفتاری نابهنجار تلقی می شود.

۴. ملاک دینی: علاوه بر این، در یک جامعه دینی و اسلامی، معیار و ملاک دیگری برای تشخیص رفتارهای بهنجار از نابهنجار وجود دارد؛ چرا که معیارهای مزبور، معیارهایی است که توسط افراد یک جامعه با قطع نظر از نوع اعتقادات، مورد پذیرش واقع می شود؛ یعنی افراد جامعه در خصوص ارزش یا هنجاری بودن موضوع خاص توافق نموده، در عمل به آن پای بندند و متخلفان را بسته به نوع و اهمیت هنجار، تنبیه می کنند.

در یک جامعه دینی و اسلامی معیارهای فوق برای ارزش های اجتماعی است و در آنجا کارایی دارد. معیار تشخیص ارزش ها و هنجارهای دینی به وسیله آموزه های دینی تعیین می شود. ممکن است رفتاری خاص در همان اجتماع هنجار تلقی نشود و مرتکبان را کسی توبیخ و یا سرزنش نکند ولی در شرایطی خاص ارتکاب چنین عملی در یک جامعه دینی هنجارشکنی تلقی شود. برای مثال، خوردن و آشامیدن در روزهای عادی و حتی در یک جامعه دینی هنجار شکنی تلقی نمی شود. ولی اگر همین عمل در جامعه مذکور و در ماه مبارک رمضان و در ملاء عام صورت گیرد، تخطی از هنجارهای دینی تلقی شده، مجازات سختی هم از نظر دینی و شرعی و هم از نظر اجتماعی در انتظار مرتکب چنین عمل ناپسندی می باشد. بنابراین، معیار دیگر تشخیص رفتارهای نابهنجار و بهنجار در جامعه دینی، تطبیق و سازگاری و یا عدم تطبیق و ناسازگاری با آموزه ها و هنجارهای دینی است. اگر عمل و رفتاری با هنجارها و آموزه های دینی سازگار باشد، عملی بهنجار و اگر ناسازگار باشد، عملی نابهنجار تلقی می

بخش سوم: نگاهی به زمینه ها و علل پیدایش بزهکاری نوجوانان و جوانان

۱- توانایی ذهنی: در زمان های گذشته بین بزهکاری و عقب ماندگی ذهنی نزدیکی زیادی تصور می شد ولی امروز با وجود تستهای پیشرفته هوشی و تکنیک های پژوهشی دیگر نمی توان عقب ماندگی ذهنی را علت اساسی بزهکاری دانست.

۲- شرایط خانوادگی : هر تحقیق عمده ای در زمینه ی بزهکاری رابطه ی نزدیکی بین بی ثباتی در شرایط محیط طندگی خانواده و اجتماع کودک با بزهکاری را نشان داده است به طور کلی بزهکاران دارای والدینی هستند که یا بسیار خشن و سختگیر و یا بسیاری تفاوت و بی توجهند.

۳- محیط و شرایط مدرسه: محیط و شرایط مدرسه گاه موقعیت‌های بسیار نا سالم و نامطلوبی برای جوانان ایجاد می‌کنند در مدارس شلوغ و پر جمعیت که معلمان با انبوهی از دانش‌آموزان و وظایف و تکالیف متعدد مواجهند برای معلمان فرصت کمی باقی خواهد ماند تا به مشکلات و نیازهای هر یک از دانش‌آموزان توجه کنند.

بنابر این نوجوان نیازمند ممکن است به شیوه‌های جبرانی به رفتار بزهکارانه روی آورد تا از این طریق تا حدودی جلب توجه کند.

۴- شرایط و محیط زندگی: بزهکاری معمولاً در حومه شهرها بزرگ و در بخش‌های معینی از شهرهای بزرگ بیشتر است و لی این بدان معنی نیست که در شهرهای کوچک‌تر و حتی در روستاها اثر از بزهکاری وجود ندارد بدیهی است که موقعیت جغرافیایی به تنهایی نمی‌تواند عامل زیر بنای این مسئله باشد بلکه وضع اقتصادی و فقر فرهنگی که معمولاً جمعیت زیاد و گاه روابط نامطلوب خانوادگی و احتمالاً ارزش‌های غیر اخلاقی و معیارهای یضد اجتماعی همراه است، بیشتر در این زمینه نقش دارند.

۵- خصوصیات شخصیتی: همه‌ی بزهکاران از لحاظ شخصیتی و عاطفی ناسازگار نیستند بلکه عده‌ای از آنان نسبتاً جوانان خوب و سازگاری هستند که به منظور ارضای نیازهای عادی و بهنجار خود با گروه‌های ضد اجتماعی همانند می‌شوند. آنان به علت فشارهای گروهی خود را با آن چه از آنان انتظار می‌رود تطبیق می‌دهند و نهایتاً خود را در مخمصه و تگنا می‌یابند.

۶- بیکاری و بی‌ثمره بودن: مطالعه و کار عملی با بزهکاران نوجوان در کانون اصلاح و تربیت نماینگر این واقعیت است که بسیاری از موارد شدید بزهکاری بیشتر ناشی از بیکاری و احساس پوچی و و بیهودگی است.

بخش چهارم: راه های پیشگیری از ارتکاب عمل بزهکارانه و انحرافات اجتماعی بین جوانان

بند اول: بررسی و تشریح اقدامات پیشگیرانه

همان‌گونه که در زمینه پیش‌گیری از وقوع جرم فعالیت دارند؛ مانند نیروی انتظامی، کار و امور اجتماعی، آموزش و پرورش، شهرداری‌ها، شوراهای امور جوانان، بهزیستی و... به منظور اجرای برنامه عملی، پیش‌گیرانه و هماهنگی بیشتر.

▪ آگاهی دادن به خانواده ها برای نظارت و کنترل بیشتر آنان بر فرزندان و گوشزد کردن میزان مجازات جرایم در صورت ارتکاب جرم توسط آنان.

اتخاذ تدابیر امنیتی بیش تر توسط دولت در محل های جرم خیز و اقداماتی به منظور کمک به خانواده ها، مخصوص نوجوانان و جوانان، که در معرض آسیب قرار دارند.

■ اطلاع رسانی شفاف رسانه های جمعی برای تشویق جوانان درباره تسهیلات و فرصت هایی که جامعه برای آنان قرار داده است.

بند دوم: راهکارهای شناسایی مشکلات نوجوان و جوانان

علاوه بر اقدامات پیش گیرانه، شناسایی راهکارهایی برای شناخت مشکلات نوجوانان و جوانان امری لازم و ضروری است. مواردی چند در این زمینه مطرح است:

▪ شناخت نیازهای روانی و کیفیت ارضای این نیازها در شادابی و نشاط فرد بسیار مؤثر است و ارضا نشدن آن و یا ارضای ناقص آن، اثرات نامطلوب بر جای گذاشته و زندگی را به کام فرد تلخ می کند و فرد را به انحراف می کشاند.

توجه به مشکلات جسمانی فرد، مشکلاتی همچون اختلال در گویایی، بینایی، شنوایی، جسمانی و عقب ماندگی ذهنی.

توجه به مشکلات آموزشی، مانند ناتوانی در یادگیری، ترک تحصیل، افت تحصیلی، بی توجهی به تکالیف درسی و تقلب در درس

توجه به مشکلات عاطفی، روانی، همچون افسردگی، خیال بافی، بدبینی، خودکم بینی، خودبزرگ بینی، زود رنجی، خودنمایی، ترس، اضطراب، پرخاشگری، حسادت، کم حرفی و وسواس.

■ توجه به مشکلات اخلاقی، رفتاری همچون تماس تلفنی و نامه نگاری با جنس مخالف، معاشرت با جنس مخالف، شرکت در مجالس، خود ارضایی، چشم چرانی، فرار از منزل، غیبت از مدرسه، اقدام به خودکشی، سرقت، دروغ‌گویی، اعتیاد، ولگردی و...

بند سوم: وظایف خانواده

خانواده ها نیز وظایفی در مقابل پیش گیری از جرم و بزهکاری فرزندان دارند که به برخی از آن ها اشاره می گردد:

دوستی با فرزند و حذف فاصله والدین با فرزندان، به گونه ای که آنان به راحتی مشکلات و نیازهای خود را به والدین بگویند.

تقویت اعتقادات فرزند، به ویژه در کودکی و نوجوانی، در کنار پای بندی عملی والدین به آموزه های دینی.

ایجاد سازگاری در محیط خانه.

ایجاد بستر مناسب برای احساس امنیت، آرامش، صفا و صمیمیت و درک متقابل والدین و فرزندان.

تلاش در جهت تأمین نیازهای مادی و معنوی فرزندان توسط والدین.

توجه به نیازهای روحی و عاطفی اطفال و نوجوانان و ایجاد فضای مطلوب و آرام در خانواده.

مراقبت والدین نسبت به اعمال و رفتار فرزندان خود.

برنامه ریزی مناسب برای تنظیم اوقات فراغت نوجوانان و جوانان.

نظارت جدی والدین نسبت به دوست یابی فرزندان

بند چهارم: وظایف سایر نهادها

علاوه بر خانواده، سایر نهادها از جمله مجموعه حاکمیت، آموزش و پرورش، نهاد قضایی، بهزیستی و... نیز در این زمینه وظایفی دارند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد:

■ تقویت ارتباط میان والدین دانش آموزان با مربیان و عدم واگذاری مسئولیت تربیت فرزندان به مدرسه یا خانواده به تنهایی.

تقویت مراکز مشاوره ای مفید و کارآمد در مدارس.

بها دادن به مسئله ترک تحصیل و یا اخراج دانش آموزان از مدرسه و ضرورت ارتباط با خانواده های آنان.

ضرورت آشنایی نیروهای نظامی و انتظامی با انحرافات اجتماعی و نحوه برخورد با آنان.

اعمال مجازات های سنگین، علنی و جدی (در ملا عام) برای باندهای فساد، اغفال و...;

تقویت نظارت های اجتماعی رسمی و دولتی و نیز نظارت های مردمی و محلی از جمله امر به معروف و نهی از منکر برای پاکسازی فضای جامعه و تعدیل آزادی های اجتماعی.

برنامه ریزی اصولی و صحیح برای اشتغال در جامعه، رفع بی عدالتی، و پی گیری منطقی نیازهای جوانان، تأمین امنیت و نیاز شهروندان.

جلوگیری از مهاجرت های بی رویه به شهرهای بزرگ و جلوگیری از پرداختن جوانان به اشتغال های کاذب مثل کوپن فروشی، سیگار فروشی، نوافروشی و...;

ایجاد مراکز آموزشی، ورزشی، تفریحی، مشاوره ای برای گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان.

ایجاد تسهیلات لازم برای جوانان و نوجوانان از قبیل وام ازدواج، وام مسکن، وام اشتغال، و...؛

ایجاد بستر مناسب برای ایجاد بیمه همگانی، بیمه بی کاری، و برخورداری نوجوانان و جوانان از تسهیلات اجتماعی و...؛

فراهم کردن موقعیت‌ها و بسترهای لازم در جامعه تا زندانیان پس از آزادی از زندان مورد پذیرش جامعه واقع شوند و شغل آبرومندانه‌ای به دست آورند؛ در غیر این صورت، مجدداً دست به اقدامات بزهکارانه خواهند زد. از آن رو که از جمله عوامل مؤثر در ارتکاب جرم، بی کاری و فقر می باشد، می بایست با برنامه ریزی دقیق، که نیاز به عزم ملی دارد، نسبت به اشتغال در جامعه و ریشه کنی فقر و بی کاری اقدام لازم و بایسته صورت گیرد.

بخش پنجم: نگاهی به پیشینه پژوهش

رضاقلی‌زاده (۱۳۹۹) در پژوهشی «بررسی آسیب‌های اجتماعی نوجوانان و نقش رسانه در پیشگیری و کنترل آن» را مورد بررسی قرار داد یافته‌ها نشان می‌دهند که مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی نوجوانان شامل آسیب‌های فردی، آسیب‌های محیطی، آسیب‌های نوپدید در حوزه فضای مجازی و آسیب‌های مدیریتی و حاکمیتی است. عوامل فردی و روانی مؤثر در بروز آسیب‌های اجتماعی نوجوانان به دو دسته عوامل درونی (خود) و بیرونی (محیط) تقسیم‌بندی می‌شوند. از مهم‌ترین عوامل اجتماعی و فرهنگی می‌توان به عوامل ساختاری و حاکمیتی، ارتباط با گروه همسالان، انتقال ارزش‌های جوامع غربی به کشور، در نتیجه پیشرفت‌های رسانه‌ای و کم‌رنگ شدن اخلاق‌ها و ارزش‌های جهانشمول اشاره کرد. آسیب‌های نوپدید از پیامدهای ظهور و توسعه فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی هستند و عناصر آموزشی، خانوادگی، فردی، اجتماعی و سیاسی در بروز این گونه پدیده‌ها نقش دارند.

متولیان، دو کوشکانی و یحیی زاده جلودار (۱۳۹۹) در پژوهشی «مقایسه میزان نارضایتی جوانان از ارتباط با پدر و مادر و نقش این نارضایتی در پیش‌بینی گرایش آنان به انحرافات اجتماعی (فرار از خانه، انحراف جنسی و اعتیاد)» را مورد بررسی قرار دادند. بررسی نتایج نشان داد بین پسران و دختران در میزان گرایش جوانان به فرار از خانه، انحراف جنسی و اعتیاد به مواد مخدر، تفاوت آماری معنی‌داری وجود دارد.

فتحی و فدوی (۱۳۹۱) در پژوهشی «تحلیلی بر آسیب های اجتماعی جوانان طی سال های ۸۷-۱۳۷۸ و عوامل موثر بر آن» را مورد بررسی قرار دادند. مقایسه صورت گرفته از یافته های تحقیق و نتایج ادبیات تجربی نشانگر آن است که در سال های مورد مطالعه یکی از علل افزایش آسیب های اجتماعی در میان مردان مشکلات اقتصادی، فقر، بیکاری و مشکلات درون خانواده و در جامعه و تأثیری که در درون

خانواده‌ها و بر سرپرست خانوارها داشته‌اند می‌باشد و در گروه سنی جوانان معمولاً افراد بدلیل افکار و احساس پوچی، نومیدی، احساس گناه، افسردگی، اعتیاد، احساس شکست، بحران‌های حاد عاطفی، بیماری‌های شدید و نداشتن سعه صدری در کنار سایر عوامل اجتماعی باعث آسیب اجتماعی شده است.

بخش ششم: روش پژوهش

مطالعه حاضر با استفاد از روش کتابخانه‌ای انجام گرفته و با مطالعه در متون و منابع موجود و فیش برداری از مطالب مرتبط در این زمینه به گردآوری اطلاعات پرداخته شده است.

بخش هفتم: یافته‌های علمی پژوهش

در بررسی مبانی نظری علل و عوامل مختلفی در زمینه انحراف اجتماعی جوانان نقش دارند که یافته‌ها نشان می‌دهند این عوامل عبارتند از: عوامل فردی (جنس، سن، وضعیت ظاهری و قیافه و...)، عوامل روانی مثل (حساسیت، نفرت، ترس و وحشت، اضطراب، پرخاشگری و...)، عوامل محیطی مانند (اوضاع و شرایط اقلیمی، شهر و روستا، کوچه و خیابان، گرما و سرما و...) و عوامل اجتماعی از قبیل (خانواده، طلاق، فقر، فرهنگ، اقتصاد، بی‌کاری، شغل و...). همچنین از آنجا که ممکن است در پیدایش هر رفتاری، عوامل فوق و یا حتی عوامل دیگری نیز مؤثر باشد، از این رو، نمی‌توان به یک باره فرد بزهکار را به عنوان علت اصلی در جامعه مقصر شناخت و سایر عوامل را نادیده گرفت. از سوی دیگر یافته نشان دادند، اگر رفتاری با انتظارات مشترک اعضای جامعه و یا یک گروه یا سازمان اجتماعی سازگار نباشد و بیشتر افراد آن را ناپسند و یا نادرست قلمداد کنند، کجروی اجتماعی تلقی می‌شود. سازمان یا هر جامعه‌ای از اعضای خود انتظار دارد که از ارزش‌ها و هنجارهای خود تبعیت کنند. لذا در مورد تبیین عوامل انحراف اجتماعی نباید نگرش تک‌عاملی داشت و عدم نظارت اجتماعی را تنها عامل این نابهنجاری‌ها دانست. زیرا سایر عوامل سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و حتی زیستی نیز در این مقوله مؤثر است. در این راستا مهمترین عوامل و زمینه‌های اجتماعی بحران‌زا عبارتند از: الف) فضای خانوادگی نامناسب، ب) نقش و اهمیت رسانه‌های جمعی، ج) گسترش خشونت و پرخاشگری، د) تضعیف اعتماد اجتماعی. لذا باید به این نکته در خور اهمیت توجه شود که اگرچه کجروی اجتماعی با توجه به واکنشی که مردم در قبال فرد کج‌رو از خود نشان می‌دهند بروز و ظهور می‌یابد، اما برخورد حکومت‌ها

و قوانینی را که وضع می‌کنند و با تکیه بر آن فرد خاطی را مجازات می‌کنند، نیز نباید از نظر دور داشت. همچنین نقش محققان و نشریات را در انعکاس و برجسته کردن ناهنجاری‌ها و اهمیت بخشیدن به بعضی و کاهش دادن اهمیت بعضی دیگر را باید مورد توجه قرار داد.

نتیجه‌گیری

در جمع‌بندی و نتیجه‌گیری پایانی مقاله حاضر باید گفت مهمترین عوامل و زمینه‌های اجتماعی بحران را عبارتند از:

الف) فضای خانوادگی نامناسب؛ خانواده یکی از گروههایی است که رفتار فرد را تا حدودی معین می‌کند و به آن شکل می‌دهد. بنابراین اگر اعضای خانواده درست تربیت نیافته باشند ممکن است موجب گرایش او به جرم‌های مختلف شود. خانواده باید به عنوان یک عامل کنترل غیر رسمی باید جدی گرفته شود. چرا که علت بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و جرم و جنایت در شهرهای بزرگ از هم‌پاشیدگی کانون خانواده و یا عدم تربیت صحیح خانوادگی است و خانواده و جامعه رابطه تنگاتنگ و متقابلی دارند و به علت همین ارتباط، اثر تغییرات و تحولات اجتماعی نیز بیش از هر نهاد دیگری به خانواده‌ها منتقل می‌شود. خانواده‌ها با کنترل بر روی فرزندان و مشورت با بچه‌ها به خصوص در سنین بلوغ، آنها را مسئول و نقش‌پذیر نموده و واگذاری مسئولیت‌های مدیریت خانواده و لو‌ناچیز به آنها، شخصیت آنها را با روش مسئولیت‌پذیری و ایفای وظیفه شکل می‌دهد.

مهمترین راههای پیشگیری از انحرافات، درونی کردن ارزشها و هنجارهای پذیرفته شده یک جامعه توسط خانواده است و خانواده‌ها با اهتمام به اصول دینی و پایبندی به احکام مذهبی می‌توانند با رشد باورهای مذهبی فرزندان خود، آنان را در برابر آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی واکسینه کنند.

ب) نقش و اهمیت رسانه‌های جمعی؛ رسانه‌های جمعی به تمام ابزارهای غیر شخصی ارتباط گفته می‌شود که به وسیله آن پیام‌های دیداری و یا شنیداری به طور مستقیم به مخاطبان انتقال می‌یابند. تلویزیون، رادیو، سینما، اینترنت، ماهواره، مجلات و در زمره رسانه‌های جمعی محسوب می‌شوند. انواع رسانه‌های جمعی گاه از انحرافات نظیر تجاوز، خشونت و قتل و ... پرده بر می‌دارد و زوایای پنهان

جرایم و جنایات را برای مخاطبان خود آشکار می‌سازد و انواع دام‌هایی که بر سر راه جوانان قرار دارد را به آنها گوشزد می‌کند و راه‌های لغزش دیگران را برای مخاطبان ترسیم می‌کند و با اطلاع رسانی به موقع و مناسب برای اعضای جامعه، در پیشگیری از انحرافات اجتماعی نقش موثری ایفا می‌کند.

علی‌رغم کارکرد مثبت رسانه‌ها در زمینه اطلاع رسانی و پیشگیری از جرم و دادن آگاهی به مردم به خصوص قشر جوان دارای کارکردهای منفی از این قرار می‌باشند؛

- عادی‌سازی هنجار شکنی؛ با انعکاس کجروی‌های اجتماعی در رسانه‌ها و تکرار آن، انحراف و نابهنجاری‌ها عادی شده و هنجارها قابل شکستن می‌شوند. لذا ارتکاب جرم در فرد تقویت می‌شود.

- اشاعه فحشا و بی‌بندوباری؛ بر اساس ارائه تصاویر مبتذل و خلاف عفت عمومی از طریق رسانه‌ها و نگارش متون خلاف اخلاق، جرائم به خصوص جرائم جنسی گسترش می‌یابد.

با توجه به کارکردهای منفی رسانه‌ها، آنها باید در کنار ذکر حوادث به جنبه عبرت‌آموزی حوادث جهت پیشگیری از وقوع انحراف توجه داشته باشند و در این راستا به تحلیل انحرافات و راه‌های مبارزه با آن و شیوه‌های جایگزینی مثبت آنها اشاره نمایند و اگر به صرف نقل انحرافات اکتفا شود، افزایش دامنه و نوع کارکردهای منفی رسانه‌ها دور از انتظار نخواهد بود.

منابع و مأخذ

(الف) منابع فارسی:

- احمدی ، فرناز ؛ مقصدی ، فاطمه ؛ خطیبی ، مریم ؛ بیکی ، زهرا. (۱۴۰۱). پیش بینی سبک های هویت براساس مولفه های بهزیستی روانشناختی و سبک دلبستگی در بین دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهرستان شاهین شهر .رویکردی نو در علوم تربیتی، ۴(۲).۱۷-۲۵.
- احمدی، یحیی ؛ عبدالکریمی، مهدی ؛ صیادی، احمدرضا ؛ اسدپور، محمد. (۱۳۹۸). روایی و پایایی مقیاس اندازه گیری سبک زندگی سالم دانش آموزان متوسطه اول بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده، مجله دانشگاه علوم پزشکی جیرفت، ۱۶(۱)، ۱۵۷-۱۶۷.
- امیرپور ، برزو ؛ احتشام پور ، روح الله. (۱۴۰۲). آزمون مدلی مرتبط با پیشایندها و پیامدهای استرس کرونا بر اساس سبک زندگی تحصیلی سلامت محور در دانش آموزان: استرس کرونا بر اساس سبک زندگی تحصیلی سلامت محور .فصلنامه بهداشت در عرصه، ۱۱(۱).۴۷-۵۹.
- جعفری ندرآبادی ، معصومه ؛ باقری ، فریبرز ؛ قربان جهرمی ، رضا. (۱۴۰۲). ارائه الگویی برای سبک زندگی تحصیلی سلامت محور: اثر نیازهای بنیادین روانشناختی با نقش میانجی عزت نفس .دوماهنامه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۶(۳).۳۰۲-۳۱۱.
- رشیدی پور ، فاطمه ؛ شکری ، امیر ؛ فتح آبادی ، جلیل ؛ پورشهریار، حسین. (۲۰۲۳). ساخت برنامه طراحی انگیزشی بر اساس الگوی نقشه‌نگاری

مداخله: اثربخشی آن بر سبک زندگی تحصیلی سلامت‌محور و رفتارهای مقابله‌ای دانش‌آموزان. فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی.

- مولایی فرد، آسیبه، حقیقی زاده، محمد حسین، محمدیان، هاشم. (۱۳۹۷). کارایی الگوی اطلاعات، انگیزش و مهارت رفتاری در ارتقاء سبک زندگی سالم دانش‌آموزان دبیرستانی، ۱۶.۳۲-۱۹.
- مومنی، حدیثه، مومنی، مهدی، و شیرزادی مرگاو، محمد. (۱۳۹۹). ابعاد سبک زندگی سلامت‌محور دانش‌آموزان. کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی.
- نیمروزی ناوخی، نوروز؛ باقرزاده، مریم. (۱۴۰۰). بررسی رابطه دینداری و سبک زندگی در بین دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر شیروان. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۸(۲)، ۵۸-۲۷.

(ب) منابع لاتین

- Amirpour, B., & Ehteshampour, R. (۲۰۲۳). Testing a model related to the antecedents and outcomes of Corona stress based on a health-oriented academic lifestyle in students. *Journal of Health in the Field*, ۱۱(۱).
- Iranmanesh, R., & Dasht Bozorgi, Z. (۲۰۱۹). The Effect of health-oriented lifestyle training on psychological well-

- Mahmoodimehr, E., Hafezi, F., Bakhtiarpour, S., & Johari Fard, R. (۲۰۲۲). *The Correlation between Health-oriented Academic Lifestyle and Academic Well-being: The Mediating Role of Academic Resilience*. *International Journal of School Health*, ۹(۳), ۱۶۰-۱۶۷.
- Ruin, S., & Stibbe, G. (۲۰۲۱). *Health-oriented 'Bildung' or an obligation to a healthy lifestyle? A critical analysis of current PE curricula in Germany*. *The Curriculum Journal*, ۳۲(۱), ۱۳۶-۱۵۱.
- Sabet, S. S. A., Moradi, F., & Soufi, S. (۲۰۲۲). *Predicting students' satisfaction with virtual education based on health-oriented lifestyle behaviors*. *Innoeduca. International Journal of Technology and Educational Innovation*, ۱(۲), ۴۳-۵۷.

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معنوی هفتمین همایش ملی بیژوهترهای علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نویسن

اکانت ایتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
Ghanonyar@YAHQ.COM ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی- سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

معاونت علمی، فرهنگی و ارتباطات
نخستین پویش علمی صداوسیما

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵